

téteményének fényében a csapásoknak is adjunk hivatásunkhoz méltó magyarázatot. A leomlott határ két oldalán különböző tapasztalatokon keresztülment bajtársak karácsonyi új élet teremtésére készülnek. Semmi sem volt hiába. Minden szenvedésből nyíljék ki életünkben és azokéban, akik ránk számítanak, egy-egy virág. A béke szava a még mindig iránytű nélkül bolyongókhoz: higgyék el, mi már csupa szeretet és jóakarát vagyunk s ne ítéljenek meg bennünket más, fiatal és előítéletes közösségek hasonlatosságára.

Hisszük, lesznek odaát is, akik érzik a magyar nép ősi hivatását s a vele való sorsközösség jelentőségét. S lesznek, akiknek még mindig időre és keserű tapasztalásokra van szükségük, hogy idáig eljussanak. Ezekre várunk — rendületlenül.

Rákóczi kriptája fölött megenyhült a szörnyű nyomás. Mélységes hite várta a csodát s hogy most az eljött, úgy szórja szét északnak, nyugatnak, keletnek, délnek, hogy minden jótét lélek megérezze ígéretes illatát. A tízmillió haza imádságba borulva érzi, hogy tisztának, erősnek és hívőnek kell lennie, hogyha meg akarja tartani a csodát *azok számára, akiknek még szükségük van rá*. Testvéreim, álljunk szilárdan, egyenesen, ég felé nézve, mint a karácsonyi fenyőfák a Kárpátok Isten kijelölte gerincén.¹

Hankiss János

AZ INFLUENZA

Az influenza a mai idők egyik legsúlyosabb járványos betegsége. Bár az egészséges embereknél legtöbbször nyom nélkül zajlik le, mégis igen sokszor előfordul, hogy a szövödmények miatt életükkel áldoznak az influenzának és különösen veszélyes lehet azoknál, akik egyéb betegségben szenvednek és akiktől a már fennálló betegséget súlyosan, sokszor halálosan befolyásolja. Mint járvány, szintén egyike a legsúlyosabbaknak, főképp azért, mert terjedésével szemben szinte tehetetlenek vagyunk.

Az influenza *történetéről* nem sok emlékünk maradt fenn. Ez azzal magyarázható, hogy a középkor történetírói sokkal inkább törődtek a háborúkat követő, vagy ezekkel kapcsolatos és sokszor nagyon súlyos áldozatokat követelő járványokkal. Ezek mellett az influenzajárványokat csak akkor jegyezték fel, amikor az egész világ figyelmét magukra hívó súlyos járványokká fejlődtek. Tudomásunk van arról, hogy már a X. században fordultak elő influenzaszerű járványok, melyek végigpusztították az egész világot, de a legelső súlyosabb járványt csak 1510-ben írták le. Azóta 14 ilyen súlyos járványról tudunk. Az utolsó ilyen nagy járvány, amely 1918—1919-ben zajlott le, még mindnyájunk emlékezetében él. Ezt megelőzőleg mintegy 30 esztendővel (1889—90-ben) volt hasonló nagy járvány. A legutóbbi, 1918—19. évi járványra jellemző, hogy statisztikák szerint *ebben a járványban kb. 20 millió ember pusztult el*.

Az influenza *okozójáról* régebben azt hitték, hogy azt egy bacillusféle-ség (a Pfeiffer-féle bacillus) okozza. Ezt a bacillust megtalálták azoknak az orrában és torkában, akik influenzában szenvedtek, de nem gondoltak

¹ Rádióelőadás 1938 karácsony első napján (*A huszonegyedik karácsony*).

arra, hogy a bacillus mellett még egy másfajta, nála sokkal kisebb élőlény is szerepel az influenza okozásában.

Mai ismereteink szerint az influenzát egy olyan csira okozza, amely még a bacillusnál is jóval kisebb. Tudjuk, hogy a bacillust is csak igen erős nagyítással, mikroszkóp használatával lehet meglátni, de az influenza okozója olyan apró, hogy még mikroszkóppal sem lehet láthatóvá tenni. Ezeket az apró csírákat tudományos szóval *szűrhető vírusoknak* nevezzük, mert az agyagszűrőn is keresztül tudnak hatolni, amely már a bacillusokat nem engedi át.

A tudományos kutatások, amelyek ennek a vírusnak megismerésére irányultak, sok érdekes dolgot derítettek ki. Elsősorban kiderült, hogy az állatokat egy-két kivétellel nem lehet megbetegíteni. Hiába oltanánk ezt a csírákat lóba, marhába, sertésbe, vagy akármilyen más állatba, egyik sem betegednék meg. Egyetlen olyan állatfajta van csak, amely influenzával könnyen megbetegíthető: egy menyétfajta, az úgynevezett *vadászmenyét*. A vadászmenyét fehér kis állat; nevét onnan kapta, hogy az üregi nyúlra vadásznak vele és ezért tenyésztik is. A menyét nagyon könnyen megbetegszik influenzában. Akármilyen enyhén fertőzzük is, rögtön magas lázzal, náthával, köhögéssel, tüsszentéssel válaszol a beoltásra, vagyis influenzás lesz. Ha tehát influenzás ember orrából vagy torkából váladékot veszünk és azt megfelelően előkészítve menyét orrába visszük, akkor a menyét influenzában megbetegszik. Így lehetővé válik, hogy a menyét, mint kísérleti állat, szenvedő hőse legyen az influenzakutatásnak, saját kis élete feláldozásával közelebb vigye a tudományt az influenza megismeréséhez és ahhoz, hogy ellene egyszer majd sikerrel vegyünk fel a harcot.

Az influenza kórokozójának, valamint tulajdonságainak kutatása végett a Rockefeller Alapítvány a világon három intézetet állított fel. Ezek az intézetek New-Yorkban, Londonban és nálunk Budapesten vannak. Mi magyarok büszkék lehetünk arra, hogy ez a megtiszteltetés bennünket ért, mert így hozzájárulhatunk az orvostudomány egyik nagy problémájának megoldásához.

Nézzük már most, *hogyan terjed az influenza?* Az influenzát okozó csíra a beteg ember orrának és torkának váladékaiban élőszködik. Innen kerül ki a külvilágra olyankor, amikor a beteg köhög vagy tüsszent, de a normális beszéd is alkalmas arra, hogy a kórokozó csírákat a levegőben széjjel-szórja. Mindennapos megfigyelés az, hogyha az ember beszél, köhög vagy tüsszent, állandóan apró kis cseppek repülnek ki az orrából és szájából. Ezek a cseppecskék különösen olyankor látszanak, amikor pl. a szobában vagyunk és a szoba ablakán napsugár jut a szobába. Ha a napsugár felé tüsszentünk vagy köhögünk, láthatóvá válik az a sokezer apró csepp, amely ilyenkor a levegőbe kerül. Ha már most az influenzás ember köhög vagy tüsszent, akkor ezeken a cseppeken *ott lovagolnak az influenzát okozó csírák is* és ha valaki belélegzi őket, könnyen fertőződhetik influenzával.

Ezért veszélyes az influenzás emberrel egy szobában tartózkodni. Az influenzás ember orrából és szájából szerterepilő apró kis cseppek rendszeren megfertőzik azokat, akik közelében tartózkodnak. Különösen olyankor nagy a veszély, amikor sok ember van összezsúfolva egy helyen: szobában, vonaton, villamoson, szórakozóhelyeken, stb. Az influenzás ember tehát

másoknak tesz szívességet, ha lehetőleg kerüli az emberekkel való érintkezést.

A levegőbe kerülő apró cseppeken kívül természetesen más úton is terjedhet a fertőzés. Az influenzás ember köhögéskor, tüszzentéskor rendszeren a kezét tartja a szája vagy orra elé és ilyenkor fertőzi kezét. Ha már most másokkal kezét fog, a kórokozó csira átkenődik a másik ember kezére és ilyen módon könnyen fertőzi azt is. Influenzás ember könnyen fertőzhet tárgyakat is (zsebkendő, törülköző, fehérnemű, evőeszköz stb.) és ezek a fertőzött tárgyak szintén alkalmasak arra, hogy az influenzát egészséges emberre továbbítsák. Néha még *ételnemű* is okozhat fertőzést, ha azt előzőleg influenzás ember megfertőzte.

Fertőzött embernél rendszeren 1—2 nap mulva kitör az influenza. Az influenza magas lázzal jár, néhány napig elhúzódó, derékfájdalmakat okozó betegség, leggyakrabban a náthához hasonló hurutos tüneteket okoz az orrban és a légzőutakban. Általában csak ezt a súlyosabb tünetekkel járó megbetegedést nevezik influenzának, bár a közönség sokszor ide sorolja a gyengébb náthás vagy lázas megbetegedéseket is. Az igazi influenza gyakran kezdődik hidegrázással, a láz rendszeren 39—40 fokig is felmegy és 3—4 napig is eltart. Gyakran látjuk azt is, hogy 1—2 napos javulás után újra lázas szak lép fel s néha igen magas lázat idéz elő. Gyakran mutatkoznak a hurutos tüneteken kívül olyan tünetek is, amelyek bélhurutra, idegrendszeri zavarokra, vagy reumás jelenségekre utalnak.

Rendes körülmények között az influenza nyom nélkül meggyógyul, de még normális lefolyás esetén is eltelik 1—2 hét, amíg a beteg teljesen összeszedi magát. Nem ritka az influenzánál, hogy nem zajlik le simán, hanem valamiféle *szövődmény* lép fel. A veszedelmes szövődmények közé tartozik elsősorban a *tüdőgyulladás*, de előfordulhat más komplikáció is. Különösen azoknál súlyos az influenza, akik valamilyen másféle betegségben szenvednek, mint pl. szívbaj, vesebaj, gümőkór, stb.

Az influenzás beteg már a betegség kezdetén is fertőzőképes, tehát a szájából és orrból kikerülő cseppecskék már akkor is tartalmazhatnak kórokozó csirát, amikor az egyén maga még nem is érzi magát betegnek. A fertőzőképesség a betegség egész ideje alatt fennáll, sőt még gyógyult beteg is fertőzhet egy bizonyos ideig.

Az ember *fogékonysága* az influenzával szemben egyéni különbségeket mutat. Egy-egy enyhébb járvány alkalmával nem betegszik meg mindenki, de a nagyobb és súlyosabb járványoknál néha majdnem mindenki átesik a betegségen. Ha valaki az influenzán átesett, bizonyos fokú *védettséget* szerzett influenza ellen. Ez a védettség azt jelenti, hogy a szervezetben olyan anyagok keletkeztek, amelyek megvédik őt az újabb influenzás fertőzések ellen. Ha tehát az influenzából kilábolt ember gyógyulás után rövideesen újabb fertőzések érik, nem betegszik meg influenzában, mert a szervezetbe a beléje került kórokozó csirákat elpusztítja, még mielőtt azok az emberben elhatalmasodnának. Sajnos, az influenzán átesett embereknek ez a tulajdonsága csak rövid ideig van meg; csak néhány hónapig, vagy legfeljebb egy esztendeig marad védett, azután lassan elveszti védettségét. Vannak azonban ezen a téren is kivételek. Vannak ugyanis emberek, akiknek a szervezetében nem termelődik védőanyag; ezeknél azután előfordul, hogy egy járvány alkalmával kétszer, esetleg háromszor is megbetegszenek influenzában.

Ujabbán kísérletet tettek arra, hogy az influenza ellen *védőoltásokkal* védekezzenek, úgy, ahogyan ezt már számos betegségnél, mint pl. a diftériánál és a tífusznál meg lehet tenni. A védőoltás arra szolgál, hogy az ember szervezetét ellenállóvá tegye a fertőzéssel szemben. Az influenza elleni védőoltások egyelőre még nem alakultak ki véglegesen és így csak szűkebb körben és inkább csak kísérleti célokból alkalmazzák őket.

Az influenza a világ minden részén megtalálható betegség. Egyformán pusztít minden világrészben és nem tesz különbséget szegény és gazdag, férfi és nő, gyermek és felnőtt között; nem tesz különbséget jó és rossz egészségügyi viszonyok között élők, falusi és városi népesség között sem. Legtöbbször a férfiak és öregek között végzi a legnagyobb pusztítást, de a súlyos, nagy járványoknál, mint az 1918—19. évi volt, a legtöbb halálozást a 20—30 évesek között, az erős testalkatú, jó egészségi állapotban lévő felnőttek között okozta.

Súlyos, az egész világot végigpusztító influenzajárványok, a megfigyelések szerint, úgylátszik, 30 évenként szoktak jelentkezni. Ha ez a megállapítás igaz volna, akkor az 1918—19. évi nagy járványhoz hasonló súlyos járványra csak ettől számított 30 esztendő múlva számíthatunk. A kisebb, enyhébb járványok rendszeren kétévenként követik egymást, de az sincs kizárva, hogy minden esztendőben visszatérnek.

Az influenza terjedése olyan sebesen történik, amilyen a közlekedési eszközök gyorsasága. Amikor a közlekedést karavánok vagy postakocsik bonyolították le, az influenza ezeknek a sebességével haladt egyik helyről a másikra; ma a gyorsvonatok és repülőgépek sebességével terjed. Ha azután egy-egy városba vagy községbe beüt, ott a járvány szintén elég gyorsan, néhány hét alatt lezajlik. Kisebb helyeken 3—4 hét, nagyobb városokban 6—8 hét elegendő ahhoz, hogy végiglátogassa az egész lakosságot. A járványok rendszeren robbanásszerűen jelentkeznek, vagyis egyszerre nagy embertömeg betegszik meg. Elősegíti a járvány terjedését az a körülmény is, hogy a betegek egy része nem ágybanfekvő beteg, hanem lábon hordja az influenzát, így a fertőzés terjesztése szempontjából még veszélyesebb.

Az influenza leggyakrabban a téli időszakban szokott előfordulni, de előfordulhat más évszakokban is.

Az influenza elleni *védekezés* a beteg elkülönítésénél kezdődik. Aki influenzás, maradjon otthon, zárja ki szobájából a hozzátartozókat és főként tiltsa el a látogatásokat. *A beteg feküdjék ágyba*, — nemcsak azért, mert így fertőz legkevésbé, hanem azért is, mert ezáltal a betegség lefolyását megkönnyíti. *A betegek látogatását ne engedjük meg.*

Mielőtt a beteget meglátogatnánk, gondoljunk mindig két dologra. Az első az, hogy magunk fertőződhetünk influenzával. Aki ezzel nem törődik, gondoljon arra, hogy torkában, szájában olyan bacillusokat hordhat, amelyek öneki betegségét nem okoznak, de amelyek — ha az influenzás beteg orrába vagy szájába kerülnek —, súlyos komplikációkat, esetleg tüdőgyulladást idézhetnek elő. A tüdőgyulladást okozó csira ugyanis jelen lehet az egészséges ember váladékában anélkül, hogy betegséget okozna, de ha rákerül az influenzában szenvedőre, ott már könnyen elhatalmasodhatik és tüdőgyulladáshoz vezethet. Ugyanilyen okok miatt influenzás időben mindenféle csókolódzás szigorúan tilos. Különösen szülők tartsák ezt szem előtt, mert influenzás időben könnyen rácsókolhatják a kórokozót gyermekeikre. A csecsemőket különösen fontos megvédeni, mert ezeknél a betegség súlyo-

sabban zajlik le. Ezért van az, hogy kórházakban, gyermekvédelmi intézményekben az ápolók influenzás időben rendszeren álarcot kötnek az orruk és szájuk elé, hogy a csecsemőket meg ne fertőzhessék.

Fontos, hogy a beteg orrának és torkának váladékait, a zsebkendőt, törülközőt, fehérneműket megfelelően *fertőtlenítsük*. Legegyszerűbb, ha ezeket a fehérneműeket alaposan kifőzzük. Járvány esetén a tömeges összefüveteket be kell szüntetni. Az új gyógyszerekről egyelőre még eltérők a vélemények. A betegnek egy fontos dolgot nem szabad elfelejtenie. Amint beteg lesz, azonnal hívjon orvost és szigorúan kövesse a kapott utasításokat. Csak így lehet a betegség sokszor súlyos szövődményeit a lehetőséghez képest megelőzni.

Dr. Petrilla Aladár

A MAGYAR ÉRZÉS, MAGYAROS MUZSIKA DIADALA
A KIRÁLY ESKÜSZIK ERKEL „HUNYADI LÁSZLÓ“ C. DALMŰVÉBEN

Rédey Tivadar „A Nemzeti Színház története“ c. művéből